Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
PEDRA CRUZA VILLALÓNA
przedstawiona w dniu 8 września 2015 r.[1]

Sprawa C-489/14

A
przeciwko
B

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez High Court of Justice (England and Wales), Family Division (Zjednoczone Królestwo)]

Odesłanie prejudycjalne — Współpraca sądowa w sprawach cywilnych — Jurysdykcja oraz uznawanie i wykonywanie orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej — Rozporządzenie (WE) nr 2201/2003 — Zawisłość sporu — Artykuły 16 i 19 — Postępowanie w przedmiocie separacji we Francji oraz postępowanie rozwodowe w Zjednoczonym Królestwie — Jurysdykcja sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek — Pojęcie „ustalonej" jurysdykcji — Umorzenie postępowania w przedmiocie separacji z braku wezwania w terminach ustawowych — Wniesienie żądania orzeczenia rozwodu we Francji niezwłocznie po umorzeniu postępowania w przedmiocie separacji — Wpływ braku możliwości wszczęcia postępowania rozwodowego w Zjednoczonym Królestwie ze względu na różnicę czasu między dwoma państwami członkowskimi

1. Niniejsza sprawa daje Trybunałowi sposobność pochylenia się po raz pierwszy – w bardzo szczególnych okolicznościach związanych z dwoistością postępowania w sprawie „rozwiązania małżeństwa" we Francji – nad przepisami dotyczącymi zawisłości sporu ustanowionymi w rozporządzeniu Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącym jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającym rozporządzenie (WE) nr 1347/2000[2].

2. Sąd odsyłający, uznając, że ma do czynienia z przypadkiem sporu kompetencyjnego, powstałego wyłącznie wskutek stanowiących nadużycie i w ocenie sądu godnych ubolewania działań pozwanego w postępowaniu głównym, zadaje pytania dotyczące głównie pojęcia „ustalonej jurysdykcji" w rozumieniu art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003. Jednakże, o ile w sporze w postępowaniu głównym rzeczywiście pojawia się kwestia zawisłości sprawy w rozumieniu tego ostatniego przypisu, to właśnie wykładnia pojęcia „sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek" w rozumieniu art. 16 i 19 rozporządzenia nr 2201/2003 powinna pozwolić Trybunałowi – jak wykażę w toku rozważań – na udzielenie odpowiedzi na pytania sądu odsyłającego.

1 — Język oryginału: francuski.

2 — Dz.U. L 338, s. 1, zwanym dalej „rozporządzeniem nr 2201/2003".

I – **Ramy prawne**

A – *Prawo Unii*

3. Artykuł 16 rozporządzenia nr 2201/2003 przewiduje:

„1. Uznaje się, że postępowanie przed sądem zostało wszczęte:

a) w chwili, w której pismo wszczynające postępowanie lub pismo równorzędne jest wniesione do sądu, pod warunkiem że powód lub wnioskodawca nie zaniechał następnie podjęcia czynności, do których podjęcia był obowiązany celem doręczenia pisma stronie przeciwnej;

lub

b) jeżeli pismo musi być doręczone przed wniesieniem do sądu, w chwili, w której organ odpowiedzialny za doręczenie otrzymał pismo, pod warunkiem że powód lub wnioskodawca nie zaniechał następnie podjęcia czynności, do których podjęcia był obowiązany celem wniesienia pisma do sądu”.

4. Artykuł 19 ust. 1 i 3 rozporządzenia nr 2201/2003 stanowi:

„1. Jeżeli pozwy lub wnioski o rozwód, separację albo unieważnienie małżeństwa między tymi samymi stronami zostały wniesione do sądów różnych państw członkowskich, sąd, do którego pozew lub wniosek wniesiono później, zawiesza z urzędu postępowanie do czasu ustalenia jurysdykcji sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek.

[…]

3. Jeżeli ustalona została jurysdykcja sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek, sąd, do którego pozew lub wniosek wniesiono później, stwierdza brak swej jurysdykcji na rzecz tego sądu.

W takim przypadku strona, która wniosła pozew lub wniosek do sądu, przed którym wszczęto postępowanie później, może wnieść ten pozew lub wniosek do sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek”.

B – *Prawo francuskie*

5. Mimo że niniejszy wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym został skierowany przez sąd Zjednoczonego Królestwa, nie zawiera on żadnych wskazówek w kwestii prawa Zjednoczonego Królestwa mającego zastosowanie w postępowaniu głównym. Zawiera natomiast wzmiankę o niektórych przepisach francuskiego code de procédure civile (kodeksu postępowania cywilnego), które teraz należy przytoczyć.

6. Artykuł 1076 code de procédure civile stanowi:

„Małżonek, który składa wniosek o rozwód, może w każdym momencie, nawet w drugiej instancji, zastąpić go wnioskiem o separację.

Odwrotne zastąpienie jest zabronione”.

7. Artykuł 1111 code de procédure civile stanowi:

„W przypadku gdy, wysłuchawszy każdego z małżonków w kwestii zasady rozpadu małżeństwa, sąd stwierdza, że wnioskodawca podtrzymuje swój wniosek, wydaje postanowienie, którym może skierować strony, zgodnie z art. 252–2 kodeksu cywilnego, do nowej próby mediacji albo zezwolić natychmiast małżonkom na wszczęcie postępowania o orzeczenie rozwodu.

W każdym z tych przypadków może on zarządzić wszystkie lub niektóre środki tymczasowe przewidziane w art. 254–257 kodeksu cywilnego.

Zezwalając na wszczęcie postępowania o orzeczenie rozwodu, sąd przypomina w swoim postanowieniu o terminach przewidzianych w art. 1113 niniejszego kodeksu".

8. Artykuł 1113 code de procédure civile ma następujące brzmienie:

„W terminie trzech miesięcy od ogłoszenia postanowienia tylko małżonek, który przedstawił pierwotne pismo wszczynające postępowanie (requête), może wnieść o orzeczenie rozwodu (assignation).

W przypadku pojednania się małżonków lub niewszczęcia postępowania o rozwód w terminie trzydziestu miesięcy od ogłoszenia postanowienia wszystkie te postanowienia tracą moc, w tym także zezwolenie na wszczęcie postępowania o orzeczenie rozwodu".

9. Artykuł 1129 code de procédure civile stanowi:

„Postępowanie o separację podlega przepisom przewidzianym dla postępowania o rozwód".

II – **Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sprawy głównej**

10. Pani A [3] i Pan B [4], będący oboje obywatelami francuskimi, zawarli związek małżeński we Francji w dniu 27 lutego 1997 r. po sporządzeniu umowy małżeńskiej według prawa francuskiego wprowadzającej rozdzielność majątkową. Małżonkowie i ich dwoje dzieci, bliźnięta urodzone w dniu 27 lipca 1999 r., przeprowadzili się do Zjednoczonego Królestwa w 2000 r., gdzie w dniu 16 lipca 2001 r. urodziło się ich trzecie dziecko.

11. W czerwcu 2010 r. pozwany w postępowaniu głównym opuścił wspólne miejsce zamieszkania, a od tego czasu małżonkowie pozostają w faktycznej separacji.

A – *Postępowania wszczęte we Francji*

12. W dniu 30 marca 2011 r. pozwany w postępowaniu głównym złożył pismo wszczynające postępowanie w sprawie separacji do tribunal de grande instance de Nanterre (sąd rejonowy w Nanterre, Francja).

13. Posiedzenie pojednawcze, które odbyło się w dniach 5 września 2011 r. i 8 listopada 2011 r., zakończyło się niepowodzeniem.

3 — Zwana dalej „powódką w postępowaniu głównym".

4 — Zwany dalej „pozwanym w postępowaniu głównym".

14. W związku z tym w dniu 15 grudnia 2011 r. tribunal de grande instance de Nanterre wydał postanowienie o braku pojednania (nr RG 11/04305) stwierdzające rozkład wspólnego pożycia małżonków oraz orzekające w sprawie środków niezbędnych w celu uregulowania sytuacji rodzinnej w oczekiwaniu na prawomocny wyrok. W pierwszej kolejności tribunal de grande instance de Nanterre stwierdził, że na podstawie art. 5 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych[5] ma jurysdykcję w odniesieniu do orzekania o środkach tymczasowych właściwych dla postępowania w sprawie separacji i o obowiązku alimentacyjnym z tytułu obowiązku wsparcia, a także stwierdził właściwość prawa francuskiego. Sąd ten stwierdził natomiast brak swojej jurysdykcji do orzekania o środkach dotyczących dzieci, podlegających jurysdykcji sądów w Zjednoczonym Królestwie. Tribunal de grande instance de Nanterre zezwolił ponadto małżonkom na wszczęcie postępowania o orzeczenie separacji. Przyznał również powódce w postępowaniu głównym prawo do nieodpłatnego zajmowania mieszkania małżeńskiego na podstawie obowiązku wsparcia oraz alimenty w wysokości 5 000 EUR miesięcznie, natomiast pozwany w postępowaniu głównym został tymczasowo zobowiązany do zapewnienia spłaty kredytów hipotecznych oraz innych pożyczek. Wreszcie tribunal de grande instance de Nanterre wyznaczył notariusza dla celów sporządzenia szacunkowego spisu inwentarza dotyczącego mienia małżonków.

15. W dniu 22 listopada 2012 r. na wniosek pozwanego w postępowaniu głównym cour d'appel de Versailles (sąd apelacyjny w Wersalu, Francja) wydał wyrok (nr RG 12/01345) utrzymujący w całości w mocy postanowienie o braku pojednania wydane przez tribunal de grande instance de Nanterre.

16. W dniu 17 grudniu 2012 r. pozwany w postępowaniu głównym wniósł pismo wszczynające postępowanie rozwodowe, które to pismo jednak zostało odrzucone, jako że nadal było w toku postępowanie w sprawie separacji, wszczęte przez niego w dniu 30 marca 2011 r., od którego nie odstąpił.

17. W dniu 17 czerwca 2014 r. o godz. 8.20, czyli w pierwszej godzinie pierwszego dnia następującego po upływie 30-miesięcznego terminu do wszczęcia postępowania o orzeczenie separacji pod rygorem umorzenia postępowania, pozwany w postępowaniu głównym wniósł pismo wszczynające postępowanie rozwodowe.

B – *Postępowania wszczęte w Zjednoczonym Królestwie*

18. Równolegle z postępowaniem o separację wszczętym we Francji przez pozwanego w postępowaniu głównym, w dniu 19 maja 2011 r. powódka w postępowaniu głównym złożyła do Child Support Agency wniosek o przyznanie świadczenia alimentacyjnego dla dzieci będących na jej utrzymaniu.

19. W dniu 24 maja 2011 r. powódka w postępowaniu głównym wniosła również pozew o rozwód oraz oddzielny wniosek o przyznanie alimentów.

20. W dniu 7 listopada 2012 r. High Court of Justice, Family Division, oddalił pozew rozwodowy powódki w postępowaniu głównym za jej zgodą przy uwzględnieniu przepisów art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003.

5 — Dz.U. L 12, s. 1.

21. W dniu 6 czerwca 2014 r. powódka w postępowaniu głównym zwróciła się ex parte do sądu odsyłającego w celu uzyskania orzeczenia lub oświadczenia antycypacyjnego, że jej pozew o rozwód, kiedy zostanie złożony, będzie skuteczny dopiero po upływie jednej minuty po północy w dniu 17 czerwca 2014 r., to znaczy w chwili gdy postanowienie o braku pojednania wydane przez sędziego rodzinnego w ramach postępowania w sprawie separacji wszczętego przez pozwanego w postępowaniu głównym we Francji miało ulec umorzeniu. Jednakże wniosek ten, uznany za zbyt nowatorski, został odrzucony.

22. W dniu 13 czerwca 2014 r. powódka w postępowaniu głównym wniosła do sądu odsyłającego drugi pozew o rozwód.

23. W dniu 9 października 2014 r. pozwany w postępowaniu głównym, powołując się na art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003, wniósł o odrzucenie jako niedopuszczalnego pozwu rozwodowego wniesionego w dniu 13 czerwca 2014 r. przez powódkę w postępowaniu głównym oraz o wykreślenie sprawy.

III – **Pytania prejudycjalne i postępowanie przed Trybunałem**

24. W tych okolicznościach High Court of Justice (England & Wales), Family Division, postanowił zawiesić postępowanie i skierować do Trybunału następujące pytania prejudycjalne:

„1) Co dla celów art. 19 ust. 1 i 3 rozporządzenia nr 2201/2003 oznacza określenie »ustalona« w sytuacji, gdy:

a) powód w postępowaniu przed sądem, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek, (zwanym dalej »pierwszym postępowaniem«) nie podejmuje praktycznie żadnych czynności w ramach pierwszego postępowania poza pierwszym posiedzeniem sądowym, a w szczególności nie powoduje sporządzenia wezwania (*assignation*) przed terminem utraty mocy przez pismo wszczynające postępowanie (*requête*), wskutek czego pierwsze postępowanie ulega umorzeniu bez rozstrzygnięcia w wyniku upływu czasu zgodnie z miejscowym (francuskim) prawem mającym zastosowanie do pierwszego postępowania, mianowicie 30 miesięcy po posiedzeniu pojednawczym;

b) pierwsze postępowanie ulega umorzeniu jak wyżej tuż (3 dni) po wszczęciu postępowania w Zjednoczonym Królestwie przed sądem, do którego pozew lub wniosek wniesiono później, (zwanego dalej »drugim postępowaniem«), wskutek czego brak jest orzeczenia we Francji ani nie ma niebezpieczeństwa wydania w pierwszym postępowaniu i w drugim postępowaniu orzeczeń nie do pogodzenia;

c) ze względu na strefę czasową Zjednoczonego Królestwa powód w pierwszym postępowaniu byłby po umorzeniu pierwszego postępowania zawsze w stanie wytoczyć postępowanie rozwodowe we Francji, zanim powódka mogłaby wytoczyć postępowanie rozwodowe w Zjednoczonym Królestwie?

2) W szczególności, czy określenie »ustalona« oznacza, że powód w pierwszym postępowaniu musi podejmować czynności mające na celu doprowadzenie pierwszego postępowania z należytą starannością i szybkością do rozstrzygnięcia sporu (czy to sądowego, czy za pomocą ugody), czy też po doprowadzeniu do ustalenia jurysdykcji na mocy art. 3 i art. 19 ust. 1 powód w pierwszym postępowaniu może nie podejmować istotnych czynności w ogóle w celu rozstrzygnięcia pierwszego postępowania jak wyżej i tym samym może po prostu doprowadzić do wstrzymania drugiego postępowania i impasu w całym sporze?”.

25. W postanowieniu odsyłającym sąd odsyłający wyjaśnia, że autorzy rozporządzenia nr 2201/2003 nie mogli chcieć, by dochodziło do sytuacji takich jak w postępowaniu głównym, w których toczą się jednocześnie równoległe postępowania w dwóch państwach członkowskich, gdyż ich celem było zagwarantowanie, by jurysdykcja została szybko określona, by sprawy były szybko rozstrzygane oraz by nie były wydawane orzeczenia, których nie da się pogodzić.

26. Sąd odsyłający podkreśla, że pozwany w postępowaniu głównym wskutek swoich działań jest odpowiedzialny za trwające od czterech lat zamieszanie w sprawie głównej. Kilka elementów świadczy o jego zamiarze utrudniania wniesienia przez powódkę w postępowaniu głównym pozwu rozwodowego do sądów Zjednoczonego Królestwa. Sąd odsyłający odnosi się w tym względzie do okoliczności, że pozwany w postępowaniu głównym wniósł żądanie orzeczenia rozwodu we Francji, podczas gdy postępowanie w sprawie separacji ciągle było w toku, oraz do okoliczności, że wniósł on żądanie orzeczenia rozwodu we Francji w pierwszej możliwej godzinie, tj. w chwili, gdy ze względu na różnicę czasu powódka w postępowaniu głównym nie miała możliwości wniesienia pozwu rozwodowego w Zjednoczonym Królestwie.

27. Sąd odsyłający stwierdza również, że począwszy od wyroku cour d'appel z dnia 22 listopada 2012 r. utrzymującego w mocy postanowienie o braku pojednania, pozwany w postępowaniu głównym nie podjął żadnej inicjatywy, aby pchnąć do przodu postępowanie w sprawie separacji we Francji, ograniczając się do oczekiwania na jego umorzenie celem wniesienia żądania orzeczenia rozwodu. W tych okolicznościach sąd odsyłający ma wątpliwości, czy jurysdykcję sądu francuskiego można uznać za „ustaloną" w rozumieniu art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003. Sąd odsyłający przytacza w tym względzie argumenty powódki w postępowaniu głównym, że samo wniesienie sprawy do sądu jest niewystarczające. Strona wnosząca sprawę powinna mieć obowiązek działania przed sądem z należytą starannością i szybkością, w przeciwnym wypadku osoby zaangażowane w postępowania rozwodowe miałyby możliwość inicjowania „włoskiej torpedy" ze szkodą dla szybkiego rozstrzygania sporów.

28. Sąd odsyłający wskazuje jednak, że taka wykładnia zakłada odejście nie tylko od postanowień art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003, ale również od orzecznictwa dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych [6], a w szczególności od wyroku Gantner Electronic [7], w którym Trybunał orzekł, że „zawisłość sporu istnieje od momentu, gdy do dwóch sądów różnych umawiających się państw wniesiono w sposób definitywny pozwy lub wnioski, to znaczy zanim pozwani mieli możliwość przedstawienia swojego stanowiska".

29. Sąd odsyłający wyjaśnia wreszcie, że zgodnie z informacjami dotyczącymi prawa francuskiego zawartymi w aktach sprawy wezwanie (*assignation*) w postępowaniu w przedmiocie separacji może zostać złożone w ciągu 3 miesięcy wyłącznie przez stronę wszczynającą sprawę.

30. Tymczasem, o ile pozwany w postępowaniu głównym wskazał, że nie zawezwał do postępowania w przedmiocie separacji powódki w postępowaniu głównym, ponieważ zamierzał uzyskać orzeczenie w sprawie rozwodu bez przedłużania terminów procesowych, o tyle nie przedstawił żadnego wyjaśnienia, dlaczego nie cofnął pisma wszczynającego postępowanie w sprawie separacji, co można by powiązać z jego zamiarem możliwie najdłuższego uniemożliwiania powódce w postępowaniu głównym wniesienia pozwu o rozwód w Zjednoczonym Królestwie zmierzającego do tego, by wszystkie sporne kwestie mogły zostać jak najszybciej rozpoznane przez jeden sąd.

6 — Dz.U. L 351, s. 1.

7 — C-111/01, EU:C:2003:257, pkt 27.

31. Sąd odsyłający zwraca się również do Trybunału o rozpoznanie niniejszego wniosku prejudycjalnego w trybie przyśpieszonym zgodnie z art. 105 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem.

32. Postanowieniem z dnia 13 stycznia 2015 r. prezes Trybunału oddalił ten wniosek. Zdecydował jednak o rozpoznaniu tej sprawy w pierwszej kolejności na podstawie art. 53 § 3 regulaminu postępowania. Ponadto, zgodnie z art. 95 § 1 regulaminu postępowania Trybunał utrzymał w mocy postanowienie sądu odsyłającego o utajnieniu tożsamości stron.

33. W dniu 18 maja 2015 r. pozwany w postępowaniu głównym poinformował Trybunał, że uznaje i przyjmuje jurysdykcję sądu odsyłającego, nie informując prawdopodobnie jednak o tym sądu odsyłającego ani sądu francuskiego. Trybunał przekazał tę informację sądowi odsyłającemu oraz powódce w postępowaniu głównym w piśmie z dnia 21 maja 2015 r.

34. Powódka w postępowaniu głównym, rząd Zjednoczonego Królestwa oraz Komisja Europejska przedstawiły Trybunałowi uwagi na piśmie. Powódka w postępowaniu głównym i Komisja zostały również wysłuchane na rozprawie, która odbyła się w dniu 1 czerwca 2015 r.

IV – **Uwagi przedstawione Trybunałowi**

A – *Uwagi powódki w postępowaniu głównym*

35. Powódka w postępowaniu głównym oświadcza, że przychyla się do wniosków przedstawionych przez sąd odsyłający i je podtrzymuje. Podobnie jak sąd odsyłający ubolewa przede wszystkim nad nietypowym położeniem sądu właściwego w sprawie rozwodu oraz małżeńskich praw majątkowych, który nie ma możliwości przekazania sprawy do sądu lepiej umiejscowionego dla jej osądzenia na podstawie zasady forum non conveniens, w przeciwieństwie do sytuacji, jaka ma miejsce w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej [8] lub do tego, co obecnie w przypadku spraw cywilnych i handlowych przewiduje rozporządzenie nr 1215/2012 [9].

36. Powódka w postępowaniu głównym podnosi również możliwości nadużycia – do którego w sposób oczywisty doszło jej zdaniem w sprawie głównej – wynikające z zastosowania zasady zawisłości z art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003 w przypadku, w którym strona wszczynająca postępowanie nie ma żadnego obowiązku podejmowania działań w celu zapewnienia, by postępowanie się toczyło. Wreszcie powódka w postępowaniu głównym z przykrością odnotowuje obciążający i dyskryminujący skutek istnienia stref czasowych w Unii Europejskiej, ponieważ strony przebywające najdalej na wschód zawsze mają bezwzględną przewagę czasową w stosunku do stron przebywających bardziej na zachód, co się tyczy możliwości wszczęcia postępowania jako pierwsze.

37. Powódka w postępowaniu głównym podnosi ponadto zasadniczo, że wykładni art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003 nie można, bez naruszania wymogów art. 6 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r., dokonywać w taki sposób, że jurysdykcja sądu jest ustalona, gdy zostało wszczęte przed nim postępowanie sądowe, następnie umorzone ze względu na bezczynność strony, która je wszczęła. O ile wspomniane rozporządzenie umożliwia wprawdzie wybór sądu właściwego dla rozwodu, o tyle nie może pozwolić stronie na wybór sądu niekorzystnego dla drugiej strony, a następnie na opóźnianie lub całkowite unikanie rozstrzygnięcia postępowania, które sama wszczęła.

8 — Zobacz art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003.

9 — Zobacz motywy 33 i 34 oraz art. 32–34 tego rozporządzenia.

38. W tym względzie powódka w postępowaniu głównym podkreśla, że albo musi występować przed sądem za granicą, w miejscu, w którym nie przebywa żadna ze stron i które dla niej może być niekorzystne w odniesieniu do prawdopodobnego rozstrzygnięcia, albo jest pozbawiona wszelkich środków odwoławczych, tak długo jak strona pozwana przedłuża postępowanie wszczęte we Francji i utrudnia wszczęcie jakiegokolwiek innego postępowania.

39. Powódka w postępowaniu głównym wyjaśnia następnie, że w interesie celów i ogólnej systematyki rozporządzenia nr 2201/2003 pierwszeństwo jurysdykcji przyznanej sądowi, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek, powinno być uzależnione od nałożonego na stronę wszczynającą postępowanie obowiązku jego starannego i szybkiego prowadzenia w kierunku rozstrzygnięcia sporu. W tym względzie powódka w postępowaniu głównym odnosi się przez analogię do art. 16 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003, do art. 9 rozporządzenia Rady (WE) nr 4/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych [10] oraz do art. 14 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego [11].

40. Wreszcie powódka w postępowaniu głównym twierdzi, że zgodne ze zdrowym rozsądkiem i naturalną sprawiedliwością oraz z orzecznictwem francuskim i z orzecznictwem Trybunału jest uznanie, iż kompetencja jest ustalona w rozumieniu art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003 tylko wtedy, gdy powód działa w dobrej wierze w celu doprowadzenia postępowania do rozstrzygnięcia. W wyroku z dnia 26 czerwca 2013 r. [12].. Cour de cassation (sąd kasacyjny, Francja) orzekł w związku z tym, że wniosek (*requête*) stanowi dokument wszczynający postępowanie, tylko jeżeli następuje po nim wezwanie (*assignation*). Okoliczność w sprawie głównej, że pozwany w postępowaniu głównym nie zawezwał powódki w postępowaniu głównym, oznaczałaby, iż wszczęcie postępowania we Francji przestało wywoływać skutki prawne w zakresie określenia jurysdykcji na podstawie art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003. Ponadto Cour de cassation potwierdził, że w niektórych okolicznościach, jeżeli pomimo podjętych starań mających na celu uzyskanie informacji od strony, która powołuje się na zawisłość sporu, sąd, do którego później wniesiono pozew lub wniosek w sprawie dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej, nie posiada żadnych danych umożliwiających ocenę zawisłości sporu, może on – po upływie rozsądnego terminu na udzielenie odpowiedzi – kontynuować rozpoznawanie tego pozwu lub wniosku [13].

41. W odpowiedzi na uwagi pisemne rządu Zjednoczonego Królestwa powódka w postępowaniu głównym wyjaśniła podczas rozprawy, że pytania prejudycjalne powinny zostać uznane za dopuszczalne. Podkreśliła, że prawdą jest, że w Zjednoczonym Królestwie zawisłość sporu należy oceniać w chwili wniesienia powództwa, a nie w chwili orzekania. Wywiodła na tej podstawie, że dlatego tym bardziej istotne jest, aby Trybunał odpowiedział na pytania i orzekł, że datą, którą należy uwzględnić, jest chwila wniesienia powództwa, w niniejszym przypadku dzień 13 czerwca 2014 r., i że do sądu francuskiego, rozpatrującego żądanie orzeczenia rozwodu wniesione przez pozwanego w postępowaniu głównym w dniu 17 czerwca 2014 r., zwrócono się później.

42. Powódka w postępowaniu głównym podniosła również, że obowiązek „stwierdzenia braku swojej jurysdykcji" w rozumieniu art. 19 ust. 3 rozporządzenia nr 2201/2003 przez sąd, do którego pozew lub wniosek wniesiono później, nie oznacza, że uznaje się on za niewłaściwy, ponieważ to stwierdzenie braku jurysdykcji ma wyłącznie skutek zawieszający i dopuszczający podjęcie postępowania wszczętego później, w razie gdy postępowanie wszczęte wcześniej ulega umorzeniu, jak w sprawie głównej.

10 — Dz.U. L 7, s. 1.

11 — Dz.U. L 201, s. 107.

12 — Cour de cassation, 1re chambre civile (sąd kasacyjny, pierwsza izba cywilna), skarga nr 12–24001 (ECLI:FR:CCASS:2013:C100695).

13 — Zobacz wyrok Purrucker, C-296/10, EU:C:2010:665, pkt 86.

B – *Uwagi rządu Zjednoczonego Królestwa*

43. Rząd Zjednoczonego Królestwa uważa zasadniczo, że Trybunał nie ma potrzeby orzekania w przedmiocie pytań prejudycjalnych przedstawionych przez sąd odsyłający.

44. W tym zakresie wskazuje, że zgodnie z art. 1113 code de procédure civile postępowanie w sprawie separacji wszczęte przed sądem francuskim przez pozwanego w postępowaniu głównym uległo umorzeniu w dniu 17 czerwca 2014 r. w pierwszej godzinie, tak że sąd odsyłający, do którego w dniu 13 czerwca 2014 r. powódka w postępowaniu głównym wniosła pozew o rozwód, należy uznać za „sąd, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek", a nie za „sąd, do którego pozew lub wniosek wniesiono później", ponieważ wniesienie przez pozwanego w postępowaniu głównym żądania orzeczenia rozwodu we Francji w dniu 17 czerwca 2014 r. o godz. 8.20 niczego w tym stanie faktycznym nie zmienia.

45. Takie stanowisko jest zgodne z celem przepisów dotyczących zawisłości sporu ustanowionych [14] w art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003, którym jest unikanie ryzyka wydania niedających się pogodzić orzeczeń w równoległych postępowaniach toczących się przed różnymi sądami, a także z orzecznictwem Trybunału.

46. Niemniej jednak rząd Zjednoczonego Królestwa analizuje oba pytania prejudycjalne.

47. Rząd Zjednoczonego Królestwa podnosi przede wszystkim, że pierwsze pytanie, które dotyczy tego, czy jurysdykcja sądu francuskiego jest ustalona w rozumieniu art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003, powstaje jedynie pod warunkiem, że należy uznać, iż sąd odsyłający jest „sądem, do którego pozew lub wniosek wniesiono później". Przypomina, że Trybunał orzekł, iż ten przepis [15] – podobnie jak równoważne przepisy konwencji brukselskiej z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych [16] oraz rozporządzenia nr 44/2001 [17] – powinien podlegać wykładni celowościowej z uwzględnieniem celu realizowanego przez rozporządzenie nr 2201/2003, którym jest unikanie równoległych postępowań przed sądami różnych państw członkowskich i w rezultacie uniknięcie wydania sprzecznych orzeczeń.

48. Jednak o ile jurysdykcja sądu francuskiego została ustalona w danej chwili, obecnie nie ma to już miejsca, ponieważ wszczęte we Francji postępowanie w sprawie separacji uległo umorzeniu. Sąd odsyłający musi zatem uznać, że w rzeczywistości nie ma już sytuacji zawisłości. Takie rozstrzygnięcie zapewniłoby realizację celu art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003 zasadzającego się na tym, by unikać wydawania niedających się pogodzić orzeczeń i tym samym zagwarantować pewność prawa, zobowiązując jednocześnie powoda do działania w celu zapewnienia, by postępowanie się toczyło, jeżeli musi być ono prowadzone w terminach i podlega umorzeniu wskutek upływu czasu.

49. Rząd Zjednoczonego Królestwa proponuje, aby w odpowiedzi na drugie pytanie orzec w istocie, że art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003 należy interpretować w ten sposób, iż pojęcie „ustalona" wymaga, aby strona wszczynająca pierwsze postępowanie, jak w niniejszym przypadku postępowanie w sprawie separacji wszczęte przez pozwanego w postępowaniu głównym, podejmowała działania w celu prowadzenia postępowania z należytą starannością do uzyskania rozstrzygnięcia.

14 — Zobacz wyrok C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268) oraz stanowisko rzecznika generalnego M. Szpunara w sprawie C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2275, pkt 58–60).

15 — Zobacz wyrok Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:665, pkt 64, 66).

16 — (Dz.U. 1972, L 299, s. 32, zwanej dalej „konwencją brukselską"). Zobacz wyroki: Gasser (C-116/02, EU:C:2003:657, pkt 41); Mærsk Olie & Gas (C-39/02, EU:C:2004:615).

17 — Zobacz wyrok Cartier parfums-lunettes i Axa Corporate Solutions assurances (C-1/13, EU:C:2014:109, pkt 40).

50. W tym zakresie rząd Zjednoczonego Królestwa wskazuje, że należy uważać, iż celem zawartych w rozporządzeniu nr 2201/2003 przepisów dotyczących zawisłości sporu, którym jest zapobieganie równoległym postępowaniom przed różnymi sądami oraz ryzyku wydania niedających się pogodzić orzeczeń, jest ułatwianie prowadzenia sprawy ku rozstrzygnięciu, a nie utrudnienie go, co w związku z tym wymaga, by strony działały w celu zapewnienia, by postępowanie się toczyło.

51. Dlatego kwestia, czy powód działał z należytą starannością dla celów prowadzenia wszczętego przez siebie postępowania, czy po prostu pozwolił na umorzenie tego postępowania wskutek upływu czasu, jest istotnym kryterium przy ocenie, czy jurysdykcja sądu, do którego wniósł on sprawę, jest ustalona w rozumieniu art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003. Jakiekolwiek inne rozstrzygnięcie mogłoby doprowadzić do impasu, utrudniając rozstrzygnięcie sporu oraz pozbawiając pozwanego prawa do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie zgodnie z art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.

C – *Uwagi Komisji*

52. Na wstępie Komisja zwraca uwagę, że pytania sądu odsyłającego opierają się na dwóch założeniach, z których jedno jest prawdziwe, a drugie fałszywe.

53. Komisja podkreśla, po pierwsze, że sąd odsyłający zakłada, iż na podstawie art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003 wszczęte we Francji postępowanie sądowe w przedmiocie separacji stoi na przeszkodzie wszczęciu postępowania rozwodowego w innym państwie członkowskim, co uważa za słuszne.

54. Zauważa jednak, że brzmienie tego przepisu niekoniecznie wymaga wysunięcia takiego wniosku. Można by go bowiem interpretować w taki sposób, że wszczęcie postępowania w przedmiocie separacji stanowi przeszkodę wyłącznie dla wszczęcia innego postępowania w sprawie separacji, a nie dla postępowania rozwodowego. Przepis ten można jednak interpretować również w taki sposób, że stoi on na przeszkodzie wszelkim równoległym postępowaniom w sprawach małżeńskich.

55. Niemniej jednak Komisja uważa, że właśnie ta druga propozycja jest prawidłowa, ponieważ art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003 nie wymaga, by równoległe postępowania odnosiły się do tego samego przedmiotu i podstawy roszczenia, lecz tylko, by toczyły się między tymi samymi stronami. Ponadto celem przepisów dotyczących zawisłości sporu jest unikanie wydawania przez sądy różnych państw członkowskich niedających się pogodzić orzeczeń, co uniemożliwia ich późniejsze uznanie zgodnie z art. 22 lit. d) rozporządzenia nr 2201/2003. Wreszcie takie rozstrzygnięcie jest w szczególności wymagane w przypadku, gdy istnieje ścisłe powiązanie pomiędzy pozwem lub wnioskiem o separację a powództwem rozwodowym.

56. Po drugie, Komisja podkreśla, że sąd odsyłający zakłada, iż kwestię istnienia zawisłości sporu należy oceniać w dniu, którym wniesiono pozew o rozwód, w niniejszym przypadku 13 czerwca 2014 r., a nie w dniu, w którym ów sąd zbadał kwestię konieczności zawieszenia postępowania, w niniejszym przypadku 9 października 2014 r., co uważa za nieprawidłowe.

57. Celem przepisów dotyczących zawisłości sporu jest bowiem zapobieganie wnoszeniu równoległych powództw w sprawach małżeńskich oraz unikanie ryzyka wydania w różnych państwa członkowskich niedających się pogodzić orzeczeń poprzez zastosowanie ścisłej zasady prior tempore. Jednocześnie zasada ta nie pozbawia stron prawa do wniesienia sprawy do sądów różnych państw członkowskich, lecz wymaga jedynie, aby sąd, do którego pozew lub wniosek wniesiono później, zawiesił postępowanie i ewentualnie stwierdził brak swojej jurysdykcji.

58. Komisja uważa, że w sytuacji takiej jak w sprawie głównej, w której toczy się postępowanie przed sądem państwa członkowskiego, gdy sprawa zostaje wniesiona do sądu drugiego państwa członkowskiego, ale w której postępowanie wszczęte w pierwszym państwie członkowskim ulega umorzeniu w chwili złożenia wniosku o wykreślenie sprawy wszczętej w drugim państwie członkowskim, datą właściwą dla oceny zawisłości sporu jest moment, w którym sąd rozpatrujący sprawę w drugim państwie członkowskim rozstrzyga kwestię, czy zawiesić postępowanie i ewentualnie stwierdzić brak swojej jurysdykcji na podstawie art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003. Taką wykładnię potwierdza zarówno brzmienie art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003, jak i ogólna systematyka i cel tego rozporządzenia.

59. W niniejszym przypadku, w chwili gdy sąd odsyłający rozstrzygnął kwestię, czy powinien zawiesić postępowanie w przedmiocie pozwu rozwodowego powódki w postępowaniu głównym, to jest w dniu 9 października 2014 r., we Francji nie toczyło się już równoległe postępowanie, ponieważ postępowanie w sprawie separacji uległo umorzeniu w dniu 16 czerwca 2014 r., nie było też zatem ryzyka wydania niedających się pogodzić orzeczeń. Okoliczność, że pozwany w postępowaniu głównym wniósł żądanie orzeczenia rozwodu we Francji w pierwszej godzinie w dniu 17 czerwca 2014 r., nie ma znaczenia, gdyż w tym dniu toczyło się postępowanie w Zjednoczonym Królestwie, istniała zatem zawisłość sporu.

60. W tych okolicznościach Komisja stwierdza, że nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na pytania sądu odsyłającego, oraz proponuje odpowiedź wyłącznie posiłkowo poprzez łączne zbadanie pytania pierwszego lit. a) i pytania drugiego.

61. Komisja wyjaśnia przede wszystkim, że znaczenie terminu „ustalona jurysdykcja" powinno logicznie dotyczyć zbadania własnej jurysdykcji przez sąd rozpatrujący sprawę na podstawie rozporządzenia nr 2201/2003 oraz ważności jej wszczęcia przed tym sądem zgodnie z krajowymi przepisami proceduralnymi.

62. Uznając, że orzecznictwo dotyczące art. 27 ust. 2 rozporządzenia nr 44/2001 jest użyteczne przy interpretacji art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003, Komisja przypomina, że w wyroku Cartier parfums-lunettes i Axa Corporate Solutions assurances [18] Trybunał orzekł, iż „jurysdykcję sądu, przed który najpierw wytoczono powództwo, należy uważać za stwierdzoną […], gdy nie stwierdził on z urzędu braku swojej jurysdykcji i gdy żadna ze stron nie podniosła zarzutu braku jego jurysdykcji przed zajęciem stanowiska względnie do czasu zajęcia stanowiska uznawanego przez krajowe prawo procesowe za podjęcie przed tym sądem po raz pierwszy obrony co do istoty".

63. Otóż w postępowaniu głównym nie ma wątpliwości, że jurysdykcja sądu francuskiego, który w dniu 15 grudnia 2011 r. wydał postanowienie o braku pojednania, została od początku postępowania ustalona w rozumieniu tego orzecznictwa. Po pierwsze, sąd ten zezwolił na dokonanie zawezwania (*assignation*), a po drugie, powódka w postępowaniu głównym była włączona w postępowanie, ponieważ mogła złożyć wniosek o zastosowanie środków tymczasowych i nie sprzeciwiła się również międzynarodowej jurysdykcji sądu francuskiego ani w pierwszej instancji, ani w postępowaniu odwoławczym.

64. Następnie Komisja uważa, że art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003 w żaden sposób nie zobowiązuje strony powodowej w postępowaniu przed sądem, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek, do prowadzenia tego postępowania z należytą starannością i szybkością. Strona powodowa ma swobodę działania w sposób, jaki uznaje za najwłaściwszy, z poszanowaniem mających zastosowanie przepisów prawa krajowego, przy czym obowiązkiem sądu rozpatrującego sprawę jest zapewnienie ich stosowania oraz nakładanie kar, w razie potrzeby, w przypadku wszelkich uciążliwych lub stanowiących nadużycie działań.

18 — C-1/13, EU:C:2014:109, pkt 45.

65. W każdym razie sąd jednego państwa członkowskiego nie ma możliwości oceny, czy opóźnienie w toku postępowania wszczętego przed sądem innego państwa członkowskiego jest oznaką nadużycia. W tym względzie Komisja zwraca uwagę, że powódka w postępowaniu głównym mogłaby sama zawezwać pozwanego w postępowaniu głównym nie tylko w sprawie o separację, ale również w sprawie rozwodowej, jak wskazuje opinia Cour de cassation z dnia 10 lutego 2014 r.

66. Komisja sądzi, że art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003 należy interpretować w ten sposób, że jurysdykcja sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek, nie przestaje być ustalona ze względu na to, że strona powodowa w postępowaniu wszczętym przed tym sądem nie podejmuje żadnej inicjatywy w celu doprowadzenia do jego rozstrzygnięcia z należytą starannością i szybkością.

V – **Analiza**

A – *Uwagi wstępne*

67. Należy zacząć od przedstawienia, z wszelkimi zastrzeżeniami wynikającymi z takiego działania, specyfiki prawa francuskiego odnoszącego się do postępowania w przedmiocie separacji i postępowania rozwodowego, w celu dokładnego zapoznania się ze szczególnymi okolicznościami sytuacji rozpatrywanej w sprawie głównej oraz szczególnego charakteru pytań prejudycjalnych przedstawionych przez sąd odsyłający.

1. Specyfika postępowania w przedmiocie separacji i postępowania rozwodowego we Francji

68. Jak to wyjaśnia Bernard de la Gâtinais, pierwszy rzecznik generalny przy Cour de cassation, w opinii poprzedzającej przywołaną przez sąd odsyłający opinię Cour de cassation z dnia 10 lutego 2014 r.[19], separacja prawna przez długi czas była postrzegana jako „rozwód katolików", ponieważ jej „głównym skutkiem jest prawne stwierdzenie separacji małżonków oraz uregulowanie jej konsekwencji z ludzkiego i materialnego punktu widzenia umożliwiające dalsze trwanie pożycia małżeńskiego". W związku z tym, o ile rozwód poprzez swoje ewentualne skutki zawiera w sobie separację prawną, o tyle separacja nie obejmuje istotnego elementu rozwodu, jakim jest rozkład pożycia małżeńskiego. Jest to proste wyjaśnienie zasady zapisanej w art. 1076 code de procédure civile, zgodnie z którą żądanie orzeczenia rozwodu można przekształcić w żądanie orzeczenia separacji, nie jest natomiast możliwe przekształcenie odwrotne.

69. Jak stwierdził sąd odsyłający, rzeczony przepis przewiduje tym samym, że powód w sprawie o separację nie może przekształcić tej sprawy w sprawę rozwodową[20] i jest w pewnym sensie zakładnikiem wszczętego przez siebie postępowania. Dlatego, jeśli sąd, do którego wniesiono żądanie orzeczenia separacji, wydał postanowienie o braku pojednania, zezwalając małżonkom na wszczęcie postępowania o orzeczenie separacji, jak w postępowaniu głównym, powód ma tylko dwie opcje. Po pierwsze, może zdecydować, że uzyska stwierdzenie separacji, a zatem że doprowadzi do zakończenia postępowania, dokonując zawezwania strony pozwanej w sprawie o separację, do czego jedynie on sam ma prawo w terminie trzech miesięcy od wydania postanowienia o braku pojednania zgodnie z art. 1113 code de procédure civile. Jednakże może on również zrezygnować z separacji z różnych powodów, a w szczególności z tego względu, że woli rozwód od separacji, cofając pismo wszczynające postępowanie w sprawie separacji, przy czym żądanie orzeczenia rozwodu jest wówczas dopuszczalne tylko pod warunkiem, że to cofnięcie zostanie przyjęte i jest prawomocne[21].

19 — Skarga nr 13/70007 (ECLI:FR:CCASS:2014:AV15001), zwaną dalej „opinią z dnia 10 lutego 2014 r.".

20 — Zobacz opinię B. de la Gâtinais'go poprzedzającą opinię z dnia 10 lutego 2014 r. oraz przytoczone orzecznictwo Cour de cassation.

21 — Zobacz C. Watine-Drouin, *Séparation de corps, causes, procédure, effets*, JurisClasseur Notarial, Fascicule nr 5, nr 34 oraz przytoczone tam orzecznictwo.

70. Pozwany w postępowaniu w przedmiocie separacji może natomiast po upływie terminu 3 miesięcy, o którym mowa w art. 1113 code de procédure civile, nie tylko zaradzić bezczynności powoda, dokonując samemu zawezwania w postępowaniu w przedmiocie separacji, ale również wystąpić z powództwem rozwodowym, ponieważ jego żądanie wzajemne jest dopuszczalne w świetle art. 1076, 1111 i 1113 code de procédure civile [22].

71. W tym właśnie kontekście prawnym [23] należy osadzić główne wydarzenia sprawy głównej oraz pytania prejudycjalne sądu odsyłającego.

2. Szczególne okoliczności sprawy głównej

72. Jest bezsporne i nie zostało podważone, że ponieważ powódka i pozwany w postępowaniu głównym mają obywatelstwo francuskie, sąd francuski, do którego pozwany w postępowaniu głównym wniósł pismo wszczynające postępowanie o separację, miał jurysdykcję międzynarodową do zbadania tego pisma zgodnie z art. 3 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 2201/2003, podobnie jak do jego jurysdykcji należy również rozpatrzenie pisma wszczynającego postępowanie rozwodowe wniesionego przez pozwanego w postępowaniu głównym w dniu 17 czerwca 2014 r. Nie mniej bezsporne jest, że ponieważ oboje małżonkowie mieli miejsce zamieszkania w Zjednoczonym Królestwie, sądy tego państwa członkowskiego mają również międzynarodową jurysdykcję w zakresie orzeczenia ich rozwodu zgodnie z art. 3 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 2201/2003.

73. Bezsporne jest również, że ponieważ pozwany w postępowaniu głównym pierwszy wniósł żądanie orzeczenia separacji do sądu francuskiego, w niniejszym przypadku w dniu 30 marca 2011 r., sąd Zjednoczonego Królestwa, przed którym powódka w postępowaniu głównym wytoczyła powództwo o rozwód później, czyli w dniu 24 maja 2011 r., powinien w związku z tym zawiesić postępowanie zgodnie z art. 19 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 do czasu ustalenia jurysdykcji sądu francuskiego.

74. Wreszcie jest równie bezsporne, że sąd francuski, do którego sprawę wniesiono najpierw, w postanowieniu o braku pojednania wydanym w dniu 15 grudnia 2011 r. stwierdził swoją właściwość do rozpatrzenia żądania orzeczenia separacji wniesionego przez pozwanego w postępowaniu głównym i jednocześnie wezwał strony do wszczęcia postępowania o orzeczenie separacji. W rezultacie i zgodnie z art. 19 ust. 3 rozporządzenia nr 2201/2003 w dniu 7 listopada 2012 r. High Court of Justice oddalił – jak wynika z postanowienia odsyłającego – za jej zgodą pozew rozwodowy wniesiony przez powódkę w postępowaniu głównym.

75. Z powyższego wynika, że przynajmniej w całym pierwszym etapie postępowanie główne przebiegało zgodnie z przepisami dotyczącymi zawisłości sporu ustanowionymi w art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003.

22 — Zobacz opinię z dnia 10 lutego 2014 r. oraz opinię rzecznika generalnego B. de la Gâtinais'go.

23 — W tym względzie należy zauważyć, że – jak stwierdziła powódka w postępowaniu głównym – francuski Cour de cassation utrzymał w mocy wyrok wydany przez cour d'appel, w którym orzeczono, iż zgodnie z art. 3 ust. 1 lit. a) i art. 16 rozporządzenia nr 2201/2003 „powództwo w sprawie rozwodowej jest wytoczone prawidłowo przed sądem w dniu wniesienia pisma wszczynającego postępowanie pod warunkiem, że następnie zostało sporządzone wezwanie w sprawie o rozwód (assignation)"; zob. Cour de cassation, 1re chambre civile, wyrok z dnia 26 czerwca 2013 r., skarga nr 12–24001 (ECLI:FR:CCASS:2013:C100695). O ile taka wykładnia rozporządzenia nr 2201/2003, przy założeniu, że zostanie potwierdzona przez Trybunał, może rozwiązać kwestię podniesioną przez postępowanie główne, o tyle nie zmienia to faktu, że przedstawione Trybunałowi pytania nie dotyczą „prawidłowości" wytoczenia powództwa przed sądem francuskim, ale – jak zobaczymy w dalszej części wywodów – pojęcia „jurysdykcji ustalonej" w rozumieniu art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003 oraz „sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek" w rozumieniu art. 16 rzeczonego rozporządzenia.

76. W szczególności należy podkreślić, jak zauważyła Komisja, przy czym kwestia ta nie została omówiona, iż zawisłość sporu w rozumieniu tego przepisu [24] istnieje w chwili, gdy w jednym państwie członkowskim zostaje wniesiony pozew o rozwód i w innym państwie członkowskim zostaje równolegle wniesiona sprawa o separację, jako że przepis ten wymaga jedynie tożsamości stron, nie zaś ścisłej tożsamości przedmiotu i podstawy żądań [25].

77. Postępowanie główne i pytania sądu odsyłającego nie dotyczą jednak tej pierwszej fazy rozwojowej sprawy głównej, lecz fazy drugiej, rozpoczynającej się krótko przed upływem przewidzianego w art. 1113 code de procédure civile terminu 30 miesięcy, po upływie którego postanowienie o braku pojednania wydane przez sąd francuski, do którego najpierw wniesiono sprawę, przestaje wywoływać skutki.

78. Jak wynika bowiem z postanowienia odsyłającego, powódka w postępowaniu głównym niedługo przed upływem wspomnianego terminu w dniu 6 czerwca 2014 r. dążyła do uzyskania od High Court of Justice przyjęcia z wyprzedzeniem jej pozwu rozwodowego [26]. Wniosek ten, przedstawiony przez sąd odsyłający jako „pomysłowy", został jednakże odrzucony jako zbyt nowatorski. W tej sytuacji w dniu 13 czerwca 2014 r. powódka w postępowaniu głównym wniosła do sądu odsyłającego pozew o rozwód.

79. Należy zauważyć w tym względzie, że pozew rozwodowy z dnia 13 czerwca 2014 r., w odróżnieniu od wniosku z dnia 6 czerwca 2014 r. mającego inny przedmiot, nie został formalnie odrzucony przez sąd odsyłający bez przedstawienia uzasadnienia. W szczególności sąd odsyłający nie wskazuje, czy uznaje się za sąd, przed którym postępowanie zostało ważnie wszczęte w świetle prawa Zjednoczonego Królestwa oraz w świetle art. 16 rozporządzenia nr 2201/2003.

80. Niezależnie od tego, to właśnie powództwo rozwodowe wniesione przez powódkę w postępowaniu głównym w dniu 13 czerwca 2014 r. jest punktem wyjścia dla postępowania prowadzącego High Court of Justice do zwrócenia się do Trybunału z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w sprawie głównej. Pozwany w postępowaniu głównym wnosi tymczasem o odrzucenie tego powództwa właśnie na podstawie art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003, podnosząc, że postępowanie w przedmiocie separacji wciąż było w toku w dniu 13 czerwca 2014 r. oraz wskazując na nadużycie prawa procesowego.

81. Taki oto jest szczególny kontekst wniesienia tego powództwa, wyjaśniający co najmniej szczególną treść pytań prejudycjalnych skierowanych do Trybunału przez sąd odsyłający. Należy teraz poświęcić uwagę specyficznej treści tych pytań.

3. Specyficzny charakter pytań prejudycjalnych

82. Oba pytania prejudycjalne sądu odsyłającego są ściśle ze sobą powiązane w zakresie, w jakim, przez samą swoją treść, dotyczą wyraźnie pojęcia „ustalonej jurysdykcji" w rozumieniu art. 19 ust. 1 i 3 rozporządzenia nr 2201/2003.

24 — Należy jednak zauważyć, że Trybunał nie miał jeszcze okazji przedstawienia wykładni tego przepisu.

25 — Przypomnę, że art. 19 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 powtarza w istocie treść art. 11 ust. 2 konwencji, sporządzonej na podstawie art. K.3 Traktatu o Unii Europejskiej, w sprawie jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich, podpisanej w Brukseli w dniu 28 maja 1998 r. (Dz.U. C 221, s. 2, zwanej dalej „konwencją brukselską z dnia 28 maja 1998 r."), przedstawionego jako nowatorski przepis do stosowania w przypadkach „sztucznej zawisłości sprawy" w celu „szczególnego uwzględnienia różnic pomiędzy systemami prawnymi państw spowodowanych tym, że nie wszystkie znają instytucję separacji, rozwodu lub unieważnienia małżeństwa". Zobacz sprawozdanie wyjaśniające do konwencji, sporządzonej na podstawie art. K.3 Traktatu o Unii Europejskiej, w sprawie jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich, przygotowane przez Alegríę Borrás i zatwierdzone przez Radę w dniu 28 maja 1998, pkt 54 (Dz.U. 221, s. 27). Zobacz również wniosek Komisji [COM(1999) 220 wersja ostateczna] prowadzący do przyjęcia rozporządzenia Rady nr 1347/2000/WE z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej za dzieci obojga małżonków (Dz.U. L 160, s. 19), do którego odsyła wniosek Komisji [COM(2002) 222 wersja ostateczna] prowadzący do przyjęcia rozporządzenia nr 2201/2003.

26 — Zobacz w tym zakresie pkt 21 niniejszej opinii.

83. W pierwszym pytaniu sąd odsyłający dąży zasadniczo do ustalenia co do istoty, czy przepisy art. 19 ust. 1 i 3 rozporządzenia nr 2201/2003 należy interpretować w ten sposób, że jurysdykcja sądu państwa członkowskiego, do którego najpierw wniesiono żądanie orzeczenia separacji, powinna być uznana za nadal „ustaloną" w okolicznościach opisanych przez sąd odsyłający, to znaczy:

— gdy strona powodowa w tym postępowaniu w przedmiocie separacji, upoważniona do zawezwania strony pozwanej w przedmiocie separacji w ustawowym terminie 30 miesięcy, nie dokonuje zawezwania w tym terminie i w ten sposób oczekuje na umorzenie tego postępowania w celu wszczęcia nowego postępowania rozwodowego przed tym samym sądem;

— gdy umorzenie postępowania w przedmiocie separacji następuje w bardzo krótkim czasie po wszczęciu postępowania rozwodowego prowadzonego w innym państwie członkowskim, oraz

— gdy strona powodowa w postępowaniu w przedmiocie separacji może zawsze – ze względu na różnice czasowe – wszcząć postępowanie rozwodowe przed stroną pozwaną.

84. W drugim pytaniu sąd odsyłający zastanawia się, czy art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003, a w szczególności termin „ustalona", należy interpretować w ten sposób, że zobowiązuje on stronę wszczynającą postępowanie w przedmiocie separacji przed sądem państwa członkowskiego do działania z należytą starannością i szybkością w celu doprowadzenia tego postępowania do rozstrzygnięcia.

85. Drugie pytanie jest pod wieloma względami tylko przeformułowanym powtórzeniem pytania pierwszego, ponieważ koniec końców sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy jurysdykcję sądu państwa członkowskiego, do którego najpierw wniesiono żądanie orzeczenia separacji, można uznawać za nadal ustaloną w rozumieniu art. 19 ust. 1 i 3 rozporządzenia nr 2201/2003 w braku jakiejkolwiek staranności strony powodowej w zakresie doprowadzenia postępowania do zakończenia.

86. Niezależnie od tego, zapytanie sądu odsyłającego dotyczy zatem wyłącznie kwestii, czy rozporządzenie nr 2201/2003 należy interpretować w ten sposób, że jurysdykcję sądu francuskiego, która została należycie ustalona w rozumieniu art. 19 wspomnianego rozporządzenia w odniesieniu do żądania orzeczenia separacji wniesionego przez pozwanego w postępowaniu głównym w dniu 30 marca 2011 r., należy uważać za „nadal" ustaloną w okolicznościach sprawy głównej, oraz czy w związku z tym tenże sąd powinien zawiesić postępowanie rozwodowe wszczęte przed tym sądem przez powódkę w postępowaniu głównym w dniu 13 czerwca 2014 r. i ewentualnie stwierdzić brak swojej jurysdykcji na rzecz sądu francuskiego.

87. Jednakże, aby odpowiedzieć na to pytanie, należy najpierw określić, który z sądów – sąd odsyłający, do którego w dniu 13 czerwca 2014 r. powódka w postępowaniu głównym wniosła pozew rozwodowy, czy sąd francuski, do którego w dniu 17 czerwca 2014 r. pozwany w postępowaniu głównym wniósł pismo wszczynające postępowanie rozwodowe – w szczególnych okolicznościach sprawy głównej, charakteryzującej się tym, że postępowanie w przedmiocie separacji wszczęte we Francji uległo umorzeniu pomiędzy wskazanymi datami, należy uznać za „sąd, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek" w rozumieniu art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003. Kwestia ta zależy zaś od interpretacji zarówno art. 16 rozporządzenia nr 2201/2003, pominiętego przez sąd odsyłający, jak i art. 19 rzeczonego rozporządzenia.

88. A zatem oba pytania prejudycjalne przedstawione przez sąd odsyłający należy, po pierwsze, zbadać łącznie, a po drugie, rozszerzyć i przeformułować tak, aby również dotyczyły art. 16 rozporządzenia nr 2201/2003.

89. W związku z tym w celu zapewnienia sądowi odsyłającemu informacji, które pozwoliłby mu rozstrzygnąć spór główny, uważam, że zasadnicze pytanie, na które Trybunał powinien odpowiedzieć, można sformułować w następujący sposób:

„Czy w okolicznościach takich jak występujące w sprawie głównej:

— w których postępowanie w przedmiocie separacji wszczęte przed sądem pierwszego państwa członkowskiego uległo umorzeniu oraz

— w których dwa żądania orzeczenia rozwodu zostały wniesione jednocześnie, przy czym pierwsze do sądu innego państwa członkowskiego na krótko przed datą umorzenia postępowania w przedmiocie separacji, a drugie do sądu pierwszego państwa członkowskiego krótko po tej samej dacie umorzenia,

wykładni art. 16 i 19 rozporządzenia nr 2201/2003 należy dokonywać w ten sposób, że jurysdykcję sądu pierwszego państwa członkowskiego w zakresie rozpoznania żądania orzeczenia rozwodu należy uważać za ustaloną?”.

B – *W przedmiocie wykładni art. 16 i 19 rozporządzenia nr 2201/2003*

90. O ile Trybunał miał już możliwość dokonania wykładni art. 19 ust. 2 rozporządzenia nr 2201/2003 dotyczącego zawisłości sporu w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej [27], o tyle nie miał jeszcze okazji dokonania wykładni art. 19 ust. 1 i 3 tego rozporządzenia ani art. 11 ust. 1 i 3 rozporządzenia nr 1347/2000, ani też art. 11 ust. 1 i 3 konwencji brukselskiej z dnia 28 maja 1998 r.

91. Trybunał miał natomiast możliwość dokonania wykładni odpowiadających im przepisów zawartych w innych aktach prawnych, a w szczególności przepisów art. 21 konwencji brukselskiej z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych [28] oraz art. 27 rozporządzenia nr 44/2001 [29], a zatem może oprzeć się skutecznie na tym orzecznictwie w celu udzielenia odpowiedzi na pytania sądu odsyłającego [30].

92. W niniejszym przypadku przepisy art. 19 ust. 1 i 3 rozporządzenia nr 2201/2003 przewidują, że w sytuacji zawisłości sporu sąd, do którego pozew lub wniosek wniesiono później, powinien zawiesić z urzędu postępowanie do czasu ustalenia jurysdykcji sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek, a jeżeli tak się stanie, stwierdza brak swej jurysdykcji na rzecz tego sądu.

93. Tym samym sąd państwa członkowskiego, do którego został wniesiony na przykład pozew o rozwód, powinien z urzędu zawiesić postępowanie, jeżeli do sądu innego państwa członkowskiego uprzednio wniesiono na przykład pozew o separację, do czasu ustalenia jego jurysdykcji. Po ustaleniu tej jurysdykcji sąd, przed którym wytoczono powództwo rozwodowe później, powinien stwierdzić brak swojej jurysdykcji na rzecz sądu, przed którym wcześniej wytoczono postępowanie w przedmiocie separacji.

27 — Zobacz wyrok Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:665, pkt 64–86).

28 — Zobacz wyroki: Zelger (129/83, EU:C:1984:215); Gubisch Maschinenfabrik (144/86, EU:C:1987:528); Overseas Union Insurance i in. (C-351/89, EU:C:1991:279); Tatry (C-406/92, EU:C:1994:400); von Horn (C-163/95, EU:C:1997:472); Drouot assurances (C-351/96, EU:C:1998:242); Gantner Electronic (C-111/01, EU:C:2003:257); Gasser (C-116/02, EU:C:2003:657); Mærsk Olie & Gas (C-39/02, EU:C:2004:615).

29 — Zobacz w szczególności wyroki: Cartier parfums-lunettes i Axa Corporate Solutions assurances (C-1/13, EU:C:2014:109);Weber (C-438/12, EU:C:2014:212).

30 — Zobacz podobnie, lecz z ograniczeniami, jakie nakładały specyficzne uwarunkowania odpowiedzialności rodzicielskiej, stanowisko rzecznika generalnego N. Jääskinena w sprawie Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:578, pkt 95 i nast.); zob. także w szczególności wyrok Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:665, pkt 64 i nast.).

94. Przepisy te ustanawiają tym samym, podobnie jak art. 21 konwencji brukselskiej, zasadę proceduralną dotyczącą zawisłości sporu, która wyraźnie i wyłącznie opiera się na porządku chronologicznym, w którym pozwy lub wnioski zostały wniesione do tych sądów [31].

95. Jak już wspomniałem, w okolicznościach sprawy głównej sąd Zjednoczonego Królestwa, przed którym powódka w postępowaniu głównym wytoczyła powództwo rozwodowe w dniu 24 maja 2011 r., powinien zawiesić postępowanie na podstawie art. 19 ust. 3 rozporządzenia nr 2201/2003, a następnie stwierdzić brak swojej jurysdykcji na podstawie art. 19 ust. 3 rozporządzenia nr 2201/2003, co uczynił.

96. Jednakże kwestie, nad którymi zastanawia się sąd odsyłający, nie dotyczą powództwa rozwodowego powódki w postępowaniu głównym z dnia 24 maja 2011 r., ale powództwa z dnia 13 czerwca 2014 r., ponieważ problem zawisłości sporu, z którym jest skonfrontowany w swojej ocenie sąd odsyłający, jest skutkiem następowania postępowania w przedmiocie separacji wytoczonego we Francji w dniu 30 marca 2011 r. i postępowania rozwodowego wytoczonego we Francji w dniu 17 czerwca 2014 r. oraz wniesienia pomiędzy wskazanymi datami pozwu rozwodowego w Zjednoczonym Królestwie.

97. Tymczasem na samej tylko płaszczyźnie chronologicznej należy stwierdzić, że o ile postępowanie rozwodowe wszczęte w Zjednoczonym Królestwie w dniu 13 czerwca 2014 r. zostało wszczęte przed postępowaniem rozwodowym wszczętym we Francji w dniu 17 czerwca 2014 r., o tyle postępowanie w sprawie separacji wszczęte we Francji w dniu 30 marca 2011 r. było nadal w toku w dniu wszczęcia postępowania rozwodowego w Zjednoczonym Królestwie.

98. Innymi słowy, przepisy art. 19 ust. 1 i 3 rozporządzenia nr 2201/2003 nie przynoszą same w sobie rozwiązania problemu zawisłości sporu, który pojawia się w sytuacji takiej, jak w sprawie głównej, charakteryzującej się dwoistością postępowania w sprawie „rozwiązania małżeństwa" we Francji oraz wszczęciem w dwóch różnych państwach członkowskich równoległych postępowań rozwodowych na krótko przed umorzeniem postępowania w przedmiocie separacji i bezpośrednio po tym umorzeniu.

99. Z jednej strony można by bowiem uznać, że w chwili wniesienia do sądu odsyłającego powództwa rozwodowego w 13 czerwca 2014 r. był on wciąż sądem, przed którym wytoczono powództwo później, i że w związku z tym powinien był zawiesić postępowanie i stwierdzić brak swojej jurysdykcji, ponieważ postępowanie w sprawie separacji nadal było w toku.

100. Z drugiej strony można by jednak również uznać, że w chwili wniesienia do sądu francuskiego pisma wszczynającego postępowanie rozwodowe w dniu 17 czerwca 2014 r. sąd odsyłający był tym sądem, przed którym wytoczono powództwo najpierw, ponieważ postępowanie w przedmiocie separacji uległo umorzeniu.

101. Dlatego właśnie, a także zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, w celu znalezienia rozwiązania problemu przedstawionego w sprawie głównej należy wziąć pod uwagę ogólną systematykę rozporządzenia nr 2201/2003 oraz cel realizowany przez przepisy ustanowione w tym rozporządzeniu [32].

102. Uważam w szczególności, że nie można przyjąć propozycji Komisji, aby Trybunał określił mocą orzecznictwa datę, w której należy oceniać zawisłość sporu, ponieważ sprowadza się ona w rzeczywistości do zanegowania samego istnienia jakiejkolwiek zawisłości sporu w sprawie głównej. Bardziej stosowne wydaje mi się podejście przedstawione przez rząd Zjednoczonego Królestwa polegające na określeniu, który spośród dwóch sądów, do których jednocześnie zostały wniesione żądania orzeczenia rozwodu i będących jednakowo właściwymi do ich rozpoznania, w okolicznościach sprawy głównej należy uznać za sąd, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek.

31 — Zobacz wyrok Gasser (C-116/02, EU:C:2003:657, pkt 47).

32 — Zobacz w szczególności wyroki: Gasser (C-116/02, EU:C:2003:657, pkt 70); a także Cartier parfums-lunettes i Axa Corporate Solutions assurances (C-1/13, EU:C:2014:109, pkt 33).

103. W tym względzie należy przypomnieć, że przepisy dotyczące zawisłości sporu służą – w interesie prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości w ramach Unii – unikaniu równoległych postępowań przed sądami różnych państw członkowskich, a w rezultacie wydania przez nie sprzecznych orzeczeń [33].

104. W tym celu art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003 wprowadza jasny i skuteczny mechanizm rozstrzygania kwestii zawisłości sporu, oparty na analizowanej powyżej proceduralnej zasadzie porządku chronologicznego, natomiast art. 16 tego rozporządzenia [34] określa również pojęcie „wszczęcia postępowania przed sądem".

105. Należy bowiem przypomnieć, że dla celów zastosowania przepisów dotyczących zawisłości sporu zgodnie z tym uregulowaniem uznaje się, że postępowanie przed sądem zostało wszczęte w chwili, w której pismo wszczynające postępowanie zostaje do niego wniesione, albo w chwili, w której organ odpowiedzialny za doręczenie otrzymał pismo wszczynające postępowanie, w zależności od wyboru państwa członkowskiego tego sądu, przy czym w obu tych przypadkach powód lub wnioskodawca nie może zaniechać podjęcia czynności, do których podjęcia był obowiązany celem, odpowiednio, doręczenia wspomnianego pisma stronie przeciwnej albo wniesienia go do sądu.

106. Tak więc art. 16 rozporządzenia nr 2201/2003 definiuje cechy zarówno proceduralne, jak i czasowe pojęcia wszczęcia postępowania przed sądem, przewidując, w którym momencie i w jakich warunkach takie wniesienie następuje, bez względu na to, co przewidują mające zastosowanie przepisy państw członkowskich [35]. W szerszym ujęciu pojęcie „sąd, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek" należy uważać za autonomiczne pojęcie prawa Unii [36].

107. Dlatego właśnie na podstawie przepisów art. 16 rozporządzenia nr 2201/2003 należy określić sposób praktycznego zastosowania ustanowionego w art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003 przepisu dotyczącego zawisłości sporu w sytuacji takiej jak w sprawie głównej, przy czym zastosowanie to powinno umożliwić ograniczenie do minimum ryzyka równoległych postępowań oraz unikanie przedłużania okresu zawieszenia postępowania przez sąd, przed który wytoczono powództwo w drugiej kolejności [37].

108. W związku z tym pierwszą kwestią, którą należy rozstrzygnąć, jest to, czy w rozumieniu art. 16 rozporządzenia nr 2201/2003 można uznać, że powództwo zostało faktycznie „wniesione" do sądu odsyłającego w dniu 13 czerwca 2014 r.

109. Tak się wydaje. Powódka w postępowaniu głównym złożyła bowiem pozew rozwodowy do sądu odsyłającego w dniu 13 czerwca 2014 r. i żaden element postanowienia odsyłającego nie pozwala na wysnucie wniosku, że nie dokonała czynności, do których podjęcia była obowiązana zgodnie z art. 16 rozporządzenia nr 2201/2003. Jednakże stosowna kontrola w tym zakresie należy ostatecznie do sądu odsyłającego.

33 — Zobacz w szczególności w odniesieniu do konwencji brukselskiej wyrok Gasser (C-116/02, EU:C:2003:657, pkt 41) i w odniesieniu do rozporządzenia nr 2201/2003 wyrok Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:665, pkt 64).

34 — Artykuł 16 rozporządzenia nr 2201/2003 przejmuje tutaj przepisy art. 11 ust. 4 rozporządzenia nr 1347/2000.

35 — Jak słusznie stwierdził rzecznik generalny N. Jääskinen w stanowisku przedstawionym w sprawie Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:578, pkt 98). Podkreśla on w tym względzie zmianę pozycji dokonaną przez prawodawcę w stosunku do stanowiska przyjętego przez Trybunał w odniesieniu do art. 21 konwencji brukselskiej w wyroku Zelger (129/83, EU:C:1984:215, pkt 16), w którym Trybunał orzekł, iż „art. 21 konwencji należy interpretować w ten sposób, że należy uważać za »sąd, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek«, ten sąd, przed którym zostały najpierw spełnione przesłanki pozwalające na ostateczne stwierdzenie zawisłości sporu, przy czym przesłanki te należy oceniać zgodnie z prawem krajowym każdego z zainteresowanych sądów".

36 — Zobacz stanowisko rzecznika generalnego N. Jääskinena w sprawie Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:578, pkt 98).

37 — Zobacz analogicznie o art. 27 rozporządzenia nr 44/2001 wyrok Cartier parfums-lunettes i Axa Corporate Solutions assurances (C-1/13, EU:C:2014:109, pkt 38, 41).

110. Ponadto należy odnotować, że wydaje się również, iż w dniu 17 czerwca 2014 r. do sądu francuskiego zostało faktycznie „wniesione" w rozumieniu art. 16 rozporządzenia nr 2201/2003 żądanie orzeczenia rozwodu przez pozwanego w postępowaniu głównym.

111. Stosując ściśle ustanowioną w art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003 proceduralną zasadę porządku chronologicznego, należy w związku z tym uznać, że w okolicznościach sprawy głównej sąd odsyłający jest sądem, do którego najpierw wniesiono pozew rozwodowy, a zatem to sąd francuski, przed którym wszczęto sprawę w drugiej kolejności, był zobowiązany do zawieszenia postępowania do czasu ustalenia jurysdykcji sądu odsyłającego oraz, w danym przypadku, do stwierdzenia braku swojej jurysdykcji.

112. Ponieważ z jednej strony należy uznać, że ze względu na umorzenie postępowania ustała właściwość sądu francuskiego do rozpoznania sprawy w przedmiocie separacji wszczętej przez pozwanego w postępowaniu głównym, a z drugiej strony sąd odsyłający należy uznać za sąd, przed którym najpierw wytoczono powództwo rozwodowe, poszczególne elementy stanu faktycznego, które zostały uznane przez sąd odsyłający za decydujące w przedstawionych pytania prejudycjalnych [38], wydają się nieistotne. Tak więc pozostaje jedynie pytanie, czy została ustalona jurysdykcja sądu odsyłającego w rozumieniu art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003.

113. Chociaż wydanie rozstrzygnięcia w tym zakresie należy do sądu odsyłającego, należy zauważyć, że zgodnie z art. 3 rozporządzenia nr 2201/2003 sąd odsyłający jest właściwy do rozpatrzenia sprawy w przedmiocie rozwodu pożądanego przez strony w postępowaniu głównym. Można ponadto zauważyć, że po pierwsze sąd odsyłający bynajmniej nie stwierdził braku swojej jurysdykcji do rozpoznania pozwu rozwodowego wniesionego przez powódkę w postępowaniu głównym – wprost przeciwnie – oraz po drugie pozwany w postępowaniu głównym nie podniósł zarzutu braku jurysdykcji sądu odsyłającego, lecz jedynie złożył wniosek o odrzucenie pozwu rozwodowego wniesionego przez powódkę w postępowaniu głównym lub o wykreślenie sprawy w tym przedmiocie na podstawie art. 19 ust. 3 rozporządzenia nr 2201/2003 [39].

114. Można też jeszcze argumentować, że w okolicznościach takich jak w sprawie głównej zaproponowana wykładnia art. 16 i 19 rozporządzenia nr 2201/2003 stawia w niekorzystnej sytuacji osoby, które – tak jak pozwany w postępowaniu głównym – nie mogą wszcząć postępowania rozwodowego we Francji po wszczęciu postępowania w przedmiocie separacji w związku z tym, że postępowanie rozwodowe zostało wszczęte w innym państwie członkowskim na krótko przed upływem przewidzianego w art. 1113 code de procédure civile terminu umorzenia postępowania w przedmiocie separacji prawnej.

115. Ta niekorzystna sytuacja jest jednak bardziej pozorna niż faktyczna, ponieważ bezsporne jest, że pozwany w postępowaniu głównym mógł wycofać żądanie orzeczenia separacji, aby następnie wnieść do sądu francuskiego pismo wszczynające postępowanie rozwodowe, gdyby taka była jego wola. Jeżeli występuje tutaj niekorzystna sytuacja, jest ona wyłącznie skutkiem sytuacji spowodowanej dwoistością postępowania w sprawie „rozwiązania małżeństwa" we Francji oraz brakiem równowagi proceduralnej, którą pomiędzy powodem a pozwanym wprowadzają art. 1076, 1111 i 1113 code de procédure civile w ramach prowadzenia postępowania dotyczącego separacji prawnej.

38 — To jest, po pierwsze, okoliczność, że pozwany w postępowaniu głównym nie podjął żadnej inicjatywy w celu zakończenia postępowania w przedmiocie separacji, które wszczął we Francji, a nawet wyraźnie usiłował podejmować działania uniemożliwiające wszczęcie postępowania rozwodowego w Zjednoczonym Królestwie oraz, po drugie, okoliczność, że różnice czasowe między Zjednoczonym Królestwem a Francją dają siłą rzeczy przewagę powodowi lub wnioskodawcy wnoszącemu sprawę do sądu francuskiego z punktu widzenia reguł porządku chronologicznego dotyczących zawisłości sporu, ustanowionych w art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003.

39 — Zobacz analogicznie o art. 27 rozporządzenia nr 44/2001 wyrok Cartier parfums-lunettes i Axa Corporate Solutions assurances (C-1/13, EU:C:2014:109, pkt 44).

116. W każdym razie, jak zauważył rzecznik generalny N. Jääskinen w opinii przedstawionej w sprawie Weber [40] w odniesieniu do art. 27 rozporządzenia nr 44/2001, pierwszeństwo jurysdykcji, którą przepis ten ustanawia wyłącznie w oparciu o kryterium chronologiczne musi prowadzić do uprzywilejowania strony, która okazała się najszybsza w wytoczeniu powództwa przed sądem państwa członkowskiego.

117. Z powyższego wynika, że odpowiedź, która ma zostać udzielona na pytania prejudycjalne przedstawione przez sąd odsyłający, brzmi, że art. 16 i 19 rozporządzenia nr 2201/2003 należy interpretować w taki sposób, iż w okolicznościach takich jak w sprawie głównej:

— w których postępowanie w przedmiocie separacji wszczęte przed sądem pierwszego państwa członkowskiego uległo umorzeniu oraz

— w których dwa żądania orzeczenia rozwodu zostały wniesione jednocześnie, przy czym pierwsze do sądu innego państwa członkowskiego na krótko przed datą umorzenia postępowania w przedmiocie separacji, a drugie do sądu pierwszego państwa członkowskiego krótko po tej samej dacie umorzenia,

jurysdykcję sądu pierwszego państwa członkowskiego w zakresie rozpoznania żądania orzeczenia rozwodu należy uważać za nieustaloną.

VI – **Wnioski**

118. Uwzględniając powyższe wywody, proponuję, by na pytania przedstawione przez High Court of Justice, Family Division, Trybunał orzekł, że:

Wykładni art. 16 i 19 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 należy dokonywać w ten sposób, że w okolicznościach takich tak jak w sprawie głównej:

— w których postępowanie w przedmiocie separacji wszczęte przed sądem pierwszego państwa członkowskiego uległo umorzeniu oraz

— w których dwa żądania orzeczenia rozwodu zostały wniesione jednocześnie, przy czym pierwsze do sądu innego państwa członkowskiego na krótko przed datą umorzenia postępowania w przedmiocie separacji, a drugie do sądu pierwszego państwa członkowskiego krótko po tej samej dacie umorzenia,

jurysdykcję sądu pierwszego państwa członkowskiego w zakresie rozpoznania żądania orzeczenia rozwodu należy uważać za nieustaloną.

40 — C-438/12, EU:C:2014:43, pkt 79.